List 30.

NOVICE

Tečaj XXXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol eta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. julija 1881.

Obseg: Kaj je kmetijstvu prva podlaga? — Vrbar, rojar ali lesni črv. — Kako pregnati gosenice z zelja. — Gospodarske novice. — Ministerski ukaz o živinskih popotnih listih. — Črtice o vojaški granici. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kaj je kmetijstvu prva podlaga?

Stara pesem, katero zopet zapeti moramo našim gospodarjem.

Cesar Napoleon I. je nekdaj rekel, da treh reči potrebuje za vojsko: prva je denar, druga denar in tretja zopet denar. Ravno tako potrebuje skrben gospodar za vspešno obdelovanje svoje zemlje tudi treh reči, in sicer: prvič gnoja, drugič gnoja, in tretjič zopet gnoja. Dasi ga bomo za svoje potrebe dovolj napravili, moramo posebno skrb za-nj imeti, in gotovo ne bo previdnega in pridnega gospodarja težko stalo, da si ga vsaj več napravi kakor ga ima dosihmal.

Družba kmetijska kranjska, ki vé, da so gnojišča naših kmetov še zmerom prav napačno napravljena, je prosila sl. ministerstvo kmetijstva, naj jej letos zopet dovoli nekoliko premij v denarji za zgledno napravljena gnojišča, vendar ministerstvo ni vslišalo prošnje, češ, naj um gospodarjev nadomestuje premije. Naj tedaj zopet povzdignemo glas: Kmetovalci, skrbite za gnoj!

Ni je skoraj stvari na svetu, katera bi se ne dala obrniti v gnoj, in vendar-le se tako pogostoma slišijo pritožbe, da kmetovalcem gnoja primanjkuje.

Da odvrnemo take pritožbe, treba je

prvič: da tako gospodarimo, da si pridelujemo več klaje, in si redimo več živine; potem bo mogoče,

drugič: na dveh, ali vsaj najmanj na treh oralih dobre zemlje eno živinče in lahko prerediti, in

tretjič: da nehamo živino na pašo goniti, ampak da jo v hlevu redimo.

Kedar smo to tako uravnali, moramo za koristno napravo hlevov, gnojišč in gnojnic skrbeti. Brez tega trojnega ni dobrega gospodarstva.

Da se v hlevih nič ne pogubí od napravljenega gnojá, je treba, da se hlevi goveje živine, kónj in ovác, predno se v njih tlak napravi, najmanj za 4 palce na debelo z ilovico zatolčejo, da se gnojnica v tla ne poceja in pogublja. Če se tla še s cementom (hidravličnim apnom), ki se ga lahko dosti dobi, prevlečejo, se gnojnica kar ne bo mogla iz hleva pogubljevati. — Treba je tudi, da tla nekoliko visé, da se gnojnica sama po sebi lahko odceja v žleb in v gnojišče, iz gnojišča pa v jamo, katera je zraven gnojišča nalašč za to napravljena, da se steka v njo preobilna gnojnica, s katero se včasih gnojišče polije, ali pa se kako drugač v prid obrne. Ovčji hlevi so malokje s tlakom previdení (flaštrani); vendar je to ravno tako potrebno in še potrebniše kakor pri hlevih goveje živine, zakaj v ovčjih hlevih ni žlebov, da bi se preobilna gnojnica (scavnica) odcejala v kakošno jamo, ampak nastel in ovčji gnoj jo morata čisto posrkati; kako pa jo bota posrkala popolnoma, ako je veliko uide skozi mehko zemljo v hlevu?

Gnojišča morajo vselej blizo in tikoma hlevov biti; ravno tako kakor hlevi morajo tudi gnojišča z ilovico zabita in s cementom ali sicer podflaštrana biti in tla gnojišča tako viseti na eno stran, da se gnojnica lahko iz gnoja v jamo odceja, ki je zraven gnojišča. Gnojišče se napravi po številu goved ali kónj večje ali manjše. Čez 4 čevlje naj pa ne bode nobeno gnojišče globoko, ako hočeš dobro gospodariti z gnojem. Napravi naj se pa, če je le mogoče, gnojišče na bolj senčnati strani, da ga solnce preveč ne prepeka. Kjer se pa v takem kraji napraviti ne dá, naj se mu streha napravi, da se gnoj, največe bogastvo kmetijsko, varuje največega njegovega roparja — to je, solnca.

Kar naši kmetje, pa tudi veči gospodarji, najbolj zanemarjajo v lastno veliko škodo, je to, da gnojnice iz hlevov in gnojišč po pametno napravljenih cevih ali žlebih ne vjemajo v jame, ki bi se imele zraven vsakega gnojišča napraviti, da bi se v nje stekala gnojnica, ki se sicer ali pogubi ali saj toliko dobička ne donaša gospodarju, kakor bi ga lahko. Take jame naj so po velikosti kmetijstva veče ali manje, dosti globoke, na dnu s tlakom in ilovico dobro zabite, na straneh obzidane, s cementom ali hidravličnim apnom zadelane, zgorej s pokrovom pokrite, in če je mogoče, s sesalko (pumpo) previdene, da gnojnice, kedar se potrebuje za to ali uno rabo, ni treba s korcem zajemati.

Če si je gospodar tako dobro oskrbel prava mesta, kamor si spravlja gnoj in gnojnico, naj

1) napravi gnoja, kolikor največ more, in pa dobrega; naj

2) umno ravná ž njim na gnojišči in na polji, in naj ga

3) porabi, kolikor najbolje more, v svojo korist.

Navadna nastelj je vsakoršna slama; al slame nimajo nikjer zadosti in se rabi tudi za druge potrebe; zato jo mora nadomestovati: resje, listje, žaganje, hostni mah in oklestki, bičevje iz bajerjev praprot, pezdirje itd.

Razen teh reči bi se imelo tudi cestno blato pobirati in po cestah popušeno živinsko blato. Stroški, ki nam jih tako pobiranje prizadeva, nam bojo na polji gotovo deseterno povrnjeni.

Nikoli naj se ne pozabi na komposte, to je, na kupe iz razne mešanice, za katere se jemlje plevel, predno seme storí, trava vsake baže, cestno blato, iveri, stelja, smeti, cunje, čevljarski obrezki in stari škarpi, golobjek, kurjek in vsakoršna druga šara; vse se skladoma na kup spravi in od časa do časa z gnojnico polije, čez leto večkrat prekoplje, in ko na kupu popolnoma izvrè, je kaj dober gnoj za njive in travnike.

V jeseni naj se bajerji trebijo, blato iz njih spravi in izpelje na kupe, drugo spomlad prekida, nekoliko z apnom pomeša in do jeseni na kupu ležati pustí, da se dobro podela, in gnoj je res za vsako rabo dober.

Ravno tako dober je gnoj tudi iz kostí, v prah zmletih, kakor so, ali iz žganih. Kostí se žgejo tako dolgo, dokler bele ne postanejo, potem se pa v prah stolčejo; 10 delov tega praha z 9 deli žveplenove kisline (hudičevega olja) pomeša, katera se je poprej z 10 deli vode zmešala; s tako dobljeno fosforno kislino naj se gnojni kup včasih polije.

Kdor pepel nabira in ga po senožetih, kamor vode napeljati ne more, potresa, tudi dobro opravi; blizo postaj na železnih cestah ali ob obrtniških fabrikah, kjer se veliko premoga (kamnitega oglja) popali, poberaj njegov prah, in vozi ga na senožeti in travnike, pognoji jih ž njim, kar največ moreš, boš videl, da ti bo trava rastla velika in gosta, da je boš res vesel; — tudi na njivo bo premogov prah, posebno debeli zemlji, dober gnoj, drobneja žlindra jo zrahlja in rodovitno napravi.

Šuta in cegelni prah sta tudi dober gnoj, posebno šuta dolgo trpí, debelo zemljo prerahlja in dokaj zboljša.

Razen teh reči se nahaja tù in tam tudi veliko druge za gnoj vrle šare, ki kmetovalcu druzega ne prizadene kakor le nekoliko dela, da jo skup spravlja: še celó čisti pesek in gola ilovica se znata za gnoj porabiti, če se namreč dovolj peska, najmanj 1 do poldrugi palec na ilovnato zemljo napelje in z ilovico dobro pomeša, katero svižnato in rodovitno napravi. Tega opravila naj bi noben gospodar ne opuščal, kateri ima ilovnate njive; bo videl, da jih bo kmalu v bolji stan spravil.

Dosti bi bilo še govoriti in priporočati, kako naj gospodarji na gnojiščih in na polji z gnojem ravnajo; al naj povemo le ob kratkem, kar nam je pri srcu.

Pri nas je skoraj povsod navada, da, ko gnoj izkidajo, ga na kup nakopičijo, in malokdaj ali pa nikoli ga z gnojnico ne polijejo; spari se tedaj, uname, sožgè in plesnjiv na polje izpelje in tù delj časa raztrošen leží in ob vso moč pride. Ali ti bo morda tak gnoj na njivi kaj hasnil?

Kdor si hoče dober gnoj ohraniti na gnojišču, ga mora z gnojnico večkrat polivati, z gipsom potresti ali z zemljo ga posuti in tako od dne do dne ž njim ravnati, dokler ni kup kakih 6 čevljev visok. Potem naj se pustí na kupu, dokler se začne na njive razpeljevati, samo da se le večkrat z gnojnico polije; v tem času se pa drugi kupi ravno tako napravljajo. Tako napravljeni gnoj je močen, in ne pogubi nič dobrote svoje, če se tudi dolgo na njivo ne spelje in ne podorje.

Kedar se pa gnoj na njivo izpelje, se mora koj raztrositi in podorati, ne pa puščati ga na malih kupčkih, da ob vso moč pride.

Pri nekaterih sadežih res ni mogoče po dokončani pognojeni ozimini toliko gnoja še na kupu imeti, da bi se za potrebne sadeže še pred zimo na njive speljal in podoral; ravno tako bi bilo o spomladni setvi to prav zamudno opravilo. Namesti spomladi to delati je boljše, da se gnoj med zimo na njivo spelje in na kupe dene, katerih pa ni treba prevelicih napravljati; kakih 40 voz ga je za en kup dosti, da je le kake 3 čevlje visok; posuti se mora pa z zemljo kakih 6 palcev visoko.

Nekateri priporočajo iz hleva izkidani, še ne prekuhani in podelani gnoj na njivo speljati. Tega ne moremo potrditi; prvič, ker se tako ravnanje s kmetijstvom ne vjema, da bi se vsaki dan izkidani gnoj proti na njivo vozil in podoroval, pa skušnje tudi učé, da tak gnoj je marsikaterim rastlinam preoster, drugim pa škodljiv. Kdor tega ne verjame, naj napelje gnoja, koj ko ga iz hleva spravi, na kak travnik ali pa na deteljišče, in kmalu bo videl, da ni dober.

Kar sploh gnojenje zadene, bi imel kmet posebno na lastnost zemlje gledati. Težka, trda in potem takem mrzla zemlja imela bi se v drugem ali tretjem letu z apnom potresti — ojstro zemljo pa, brežine in peščenine gre vsako leto in po vsaki posetvi, pa le po malem gnojiti. — Kdor ima gnoja na izbero živinskega in ovčjega, naj gnojí z živinskim peščeno, z ovčjim pa težko in debelo zemljo. Ravno tako naj gipsa deteljišča.

Prirodopisne stvari.

Vrbar, rojar ali lesni črv.

Vrbar, rojar ali lesni črv (Weidenbohrer, Weidenraupe; Cossus ligniperda L.) po nekaterih krajih, kodar je bolj razširjen, na sadnem drevji, osobito jabolkih in hruškah, preobčutno škodo dela. Ker sem tega škodljivca, kolikor bilo mi je to mogoče, skoz celo njegovo dveletno dobo ob vseh njegovih spremembah natančno opazoval, naj mi bode dovoljeno, ga danes našim zavedenim domačim sadjerejcem vsestransko natančneje opisati.

Ta metulj ponočnjak, babica namreč, ima 5 do 6 cm. dolg, valjast in proti zadnjemu koncu na hitro zatumpljen život, razdeljen v obglavje in sedem črno-rujavih pa belkasto obrobljenih obročkov, kar vse je precej na debelo z dlako (flaum) enake barve pokrito. Čez razpeta krila meri od 8 do 10 cm., katerih zgornja so svitlo-rujava, natrošena s temneje rujavimi oblački in so z brezštevilnimi črnimi poševnimi potezami preprežena; spodnja krila njegova so črno-siva in s črnimi poševnimi potezami ob zvunanjem robu previdena. Na glavi ima dvoje kot drobno kokaljevo zrno debeli, gladki, živo-črni očesi, iznad katerih kotov raztezate se dve ozki, fino nazobčani do 8 mm. dolgi tipalnici. Zadnji obroček na babičnem životu je ob straneh širje izobčen, kar ji služi v napravo neke črne-limaste slezovine, s katero jajčica prevleče in jih pri polaganji na dotično mesto dobro prilepi.

Razen te zadnje opombe je mandeljc le nekoliko manjši, bolj tankega in pravilneje ošpičenega života, babici po vsem popolno podoben.

Babica znese več sto samo na sebi umazano-belih, kot srednje repino seme debelih, nekoliko podolgovatih, s črno lepljivo tvarino prevlečenih jajčic v posameznih kupčkih od 10 naprej v šupljo, a še raje pa v ranjeno skorijo vrbovih, lipovih, jelševih, jabolčnih, hruševih in tudi drugih gozdnih in sadnih listnatih dreves; še celó trdemu ceru in hrastu ne prizanaša, kar mi lastno prepričanje potrjuje.

Jajčica polagati prične okolo srede meseca julija; iz njih izlezejo meseca avgusta in tudi pozneje do 4 mm. dolge gosenčice, kojih barva je z njihovo po-

znejo popolno identična. Zajedó se male gosenčice prec skoz skorijo do ličjevine in mehkega, sočnega lesa, kjer se tudi prvo jesen živé ter male rove napravljajo, kar se na drevesnem deblu po izdrezanem, drobnemu žaganju podobnem lesnem prahu spoznati more; ob tem času more se ta vražji škodljivec najlože ugonobiti s tem, da se poišče in pomečka. Prec drugo leto spomladi pa vrbar pod kožo uže veliko mehkejega lesa sè svojimi močnimi in ostrimi roženimi čeljusti razjé; kolikor bolj pa postaja krepak, tem dalje od navedenega prostora, navadno od desne na levo v nekoliko poševno mér globočeje v les proti strženu tako zajeda, da kot doraščena gosenica navadno naravnost po strženu gor prstove debelosti velik ter daljši ali pa tudi krajši rov napravi. Primeri se pa tudi, da v prvem letu malo nad koreninami mlado drevesno deblo okoli in okoli preorje in podljubni mehki les razjé; a niso ravno redke prikazni to, da se potem tako drevo posuši, osobito če ima le malo in slabih korenin, ter v slabi, pusti zemlji raste. Če ima pa tako drevo krepke in močne korenine, ter je v dobri in zadosti močni zemlji vsajeno, se potem vrbarjev rov dobro obraste, a na obglodanem mestu se kot s srednje debelim dratom všenjeni obroček pozná.

Ako se pa v kakem drevesu po več vrbarjev nahaja, razvrtajo ga na vse strani po deblu tako, da ga, če je uže tudi dobro močno, na dotičnem mestu ne ravno premočán veter odlomiti more, to pa zato, ker proti strženu le ena sama gosenica vrta, druge pa na okrog po deblu razjedajo in orjejo.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Kako pregnati gosenice z zelja.

„Landw. und Ind. Zeitg.“ priporoča za to cestni prah. S tem naj se potrese zelje, dokler je še mokro ali rosno, in če ga dež opere, se mora zopet potresti, tako da na perji vedno prah leži. Ne škoduje zelju nič, ker se lahko opere. Ta pripomoček je poceni, toraj se lahko poskusi. Gori omenjeni list pravi, da po zelnikih ob cestah, kjer veter prah v njive zanaša, gosenic ni.

Gospodarske novice.

* *Svilne kokone (galeto) kupujejo,* kakor vodja c. k. svilorejskega poskušališča v Gorici naznanja, gosp. A. Lenasi, posestnik filande v Gorici, gosp. G. Naglas, posestnik filande v Kormonsu, gosp. E. Cuzzeri, posestnik filande v Farra-i pri Gradiški. — Kakor je g. profesor Povše, ki je unidan goriško ceno kokonov „Novicam“ naznanje dal, svilorejcem priporočal zarad pošiljatve kokonov previdnim biti, da kokoni ne trpijo škode, tako tudi vodja ces. kr. goriškega poskušališča priporoča, naj se živi kokoni ne pošiljajo na dolgo pot, kajti živ kokon ne strpí večdnevnega transporta; umorjeni kokoni pa tudi naj so lepo posušeni; koristno je tudi, da se kokoni po različnih barvah ločijo.

* *Vojska Nemčije zoper Avstrijo in Ogersko na polji kmetijstva.* Razprave med Nemčijo in Avstro-Ogersko so se, kakor kaže kupčijska pogodba, med tema vladama 23. maja podpisana, za Avstrijo in Ogersko neugodno izvršile. Avstrija za prodajo avstro-ogerske živine v Nemčijo ni dosegla onih polajšav, katerih je želela, čeravno se je tudi Bavarska vlada za te polajšave na svoj lastni prid potegovala. Bismark, v srci zmerom neprijazen Avstriji, v eno mer staro pesem goni, da Avstrija Nemčiji donaša govejo kugo in da zato se avstro-ogerski živini mora zaprta držati meja nemška. V novi pogodbi so ostale večinoma vse prejšnje britke določbe. Edino, kar se je doseglo pri novi pogodbi 23. maja, je to, da kontumacija avstrijsko-ogerske živine, ki se hoče v Nemčijo vpeljati, je od 60 dni znižana na 45 dni, in da posamezni živinorejci nemški, ki imajo svoja posestva na meji avstrijski in za pleme ali kak drug namen avstrijsko-ogerskih plemen potrebujejo, smejo po novi pogodbi leto in dan 12 goved si omisliti, ko so jih dosihmal smeli le 6. — No, radovedni smo — piše časnik tirolske kmetijske družbe — ali nasproti takemu strogemu varstvu nemških interesov ne bode živinoreja v Nemčiji več škode trpela, kakor bi škoda znašala, ki bi jo prosto uvažanje avstrijsko-ogerske živine Nemčiji prizadelo, če bi včasih kako živinče govejo kugo zatrosilo v Bismarkijo?

* *Huda letošnja vročina dela po več krajih tudi med živino hude bolezni,* med katerimi najnevarniši je kužni črm (antrax), navadno „vrančni prisad“ ali „sajevic“ imenovan. Naj tedaj gospodarji skrbno pazijo, da živina dobiva pogostoma friške vode piti, — da ni hlev soparn in da dobí zelene krme, in podnevi ob hudi vročini kolikor mogoče oprostí. Če gospodar more, naj ji daje o takem času tudi malo solí.

* *Kaj se je zgodilo kovaču-živinozdravniku,* ki ni smrkavega konja brž naznanil c. kr. okrajni gospóski? — Kovač in živinozdravniški pomočnik Jurij Menk v Mannersdorfu ne daleč od Dunaja je zdravil konja posestnika Šimna Zwierschütza, ki je bil smrkav, pa je mislil, da je le za smoliko bolan in ga zaradi tega ni naznanil gospóski. Lastnik tega konja pa se je sam po njem okužil in umrl, kajti po smrkavem konji se tudi človek okuži. Kovač, ki se je s tem zagovarjal, da mu postava o kužnih boleznih ni znana bila, je bil v ječo obsojen za 6 tednov.

Ministerski ukaz o živinskih popotnih listih.

C. kr. ministerstvo notranjih oprav je po dogovoru s ces. kr. ministerstvom kmetijstva in kupčijstva razglasilo ukaz od 7. dne junija, po katerem župani in tisti uradi, ki dajejo živinske popotne liste (pôse), po katerih se izpričuje zdravje živine, kedar se na kak sejm ali drugam žene, morajo tako tiskovino dobivati le pri c. kr. deželni vladi. — Po takem tiskarnice nimajo pravice prodajati tacih potnih listov, katere edina deželna vlada v vsaki deželi tiskati daje, da jih potem županom razdeluje.

Zgodovinske stvari.

Črtice o vojaški granici.

Zdaj, ko so se Hrvatom spolnile tolikoletne tople želje, da se je vojaška granica (Krajina) vtelesila civilni materni zemlji, utegne nekoliko zgodovinskih črtic mnogim našim bralcem po všeče biti, ki jih prepišemo zdaj iz „Domovine“, drazega nam nekdanjega slovenskega časnika. Vojaška granica obsega 863 štirjaških milj in šteje veliko nad 1 milijon prebivalcev; zemlja vojaške granice se dotika turških krajev in prebivalci njeni so ob enem kmetovalci in vojaki, zato ime njeno „vojaška granica“ ali „Krajina“.

Prvega sledú te vojaške naprave moramo iskati v dôbi Ferdinanda I., kateremu je njegov svak in na Ogerskem prednik, Ljudevik II., v varstvo izročil Dalmacijo in Hrvaško, v kateri namen mu je ponudil tudi

Senj in v več druzih trdnjav v tistih krajih (na priliko Liko, Jajce).

Ferdinand si je priskrbel potrebnega denarja, je posedel s svojo vojaščino omenjene trdnjave in Turke večkrat močno potolkel. Vsled vojsk je bila pridobljena dežela skor brez ljudí; za tega del jo je prepustil Ferdinand srbskim begunom in katoliškim Hrvatom s tem pogojem, da imajo deželo, ki jih redí, braniti zoper Turke.

Ti novi stanovalci ob turški meji niso plačevali davkov, pa bili so zavezani skoz in skozi vojaško službo opravljati.

Nekateri izmed njih so dobivali od Avstrije nekaj plače, drugi so brezplačno služili. Med vseljenci so bili tudi beguni iz Bosne, „Uskoki“ imenovani; ti so se pod istimi pogoji kakor uni, vselili unkraj Kolpe, v okraji Žumberškem (Sichelburg). Al, ker so ljudi napadali in ropali, moralo se je na-nje paziti, ter so jim zarad javne varnosti odkazali kraje zad za Senjem, kateri so bili malo da ne zapuščeni.

Granica Karloviška, Varaždinska in Banaška je postala vojaška l. 1589. vsled tega, da se je dovolilo mnogim Morlaškim rodovinam ondot vseliti se, zlasti pa potem, ko se je bilo vselilo veliko kristijanov došlih iz male Valahije; tem je Ferdinand II. prepustil 70 zapuščenih gradov med Kulpo in Uno.

Rudolf II. jim je podelil versko svobodo ter oprostil jih davkov; naložil pa jim dolžnost, zemljo obdelovati in mejo proti Turkom braniti. Uže od l. 1707. se bere v zgodovini o nekakošnem graničarskem polkovniku, kateremu so bili podložni stotniki, poveljniki in konjiki.

Tako se je ustanova vojaške granice zmirom bolj razvijala. Leta 1652. se je štelo uže čez 8800 stanovalcev. Leta 1687. se je vselilo tam 4000 Srbov, in so vživali enake pravice, kakor prvotni prebivalci. Po Karlovškem miru so posedli oni pridobljene okrajine, katere so bile vsled vojsk brezljudne; tako na priliko so se lotili obdelovati sedanji Banat in slavonsko vojaško granico Srbi, ki so bili ubežali iz Turčije. Tako se je naredil poleg okrajev Varaždinskega, Karlovškega in Banaškega Slavonski okraj, kateri se razprostira poleg Save, Maroše in Tise. To poslednjo deželo sta administrovala dvorsko vojno svetovalstvo in dvorna kamora na Dunaji.

Leta 1793. je ukazal Leopold I., da naj se združi Varaždinska granica s civilno Hrvaško; toda se ta ukaz ni izvršil, kakor tudi ne sklep cesarja Leopolda II., po katerem je imel postati Senj uže takrat to, kar je še le letos postal, svobodno kraljevo mesto.

Graničari so se za trdno po vojaško uravnali še le za vojske zarad dednega nasledstva. Pričel je to uredovanje leta 1746. general Sasko-Hildburghausenski, kateri je naredil v Karlovškem okraji 4 polke infanterije in en polk huzarjev; v Varaždinskem dva polka infanterije in en polk huzarjev. Ban grof Bathyany je o istem času 2 polka infanterije in 1 polk huzarjev v Banatu uredil, in 1750. leta je napravil general Engelshofer v Slavoniji tri polke infanterije in en polk huzarjev.

Leta 1760. se je Erdeljska vojaška granica, katera se je bila po 90 letih svojega obstoja uže razpustila, zopet ustanovila, in leta 1765. se je naredila vojaška meja v Banatu, ki je obsegala tudi 14. graničarski polk.

Leta 1769. se je v graničarskih polkih vpeljal nemški poveljni jezik.

Leta 1780. so se odpravili huzarski regimenti.

Leta 1798. so dobili polki številke v aritmetičnem redu 1 itd. Od tistihmal so morali hoditi graničari v vojsko.

Mnogovrstne novice.

* *Velika vročina.* Iz Londona se poroča, da je bila tam 15. dne t. m. tako velika vročina, da take skoro ni pomniti. Gorkomer je kazal 98 stopinj Fahrenheit (t. j. skoro 44° R.); največ je bilo leta 1868., namreč 96 stopinj. Vročina je bila res afrikanska, skoro taka, kakor tisti dan lanskega leta v Calcutti, za 4° manj ko v Bombaji. Tudi drugje na Britanskem ni bilo nič manj vroče; po več krajih so morali delo v topilnicah vstaviti, ravno tako vojaške vaje. V Londonu so trije ljudje umrli za solnčno opeklino. Gospoda si je z japonskimi pihalniki pomagala. — Z Novega Yorka se telegrafično naznanja, da je tudi v severni Ameriki vročina grozna. V Daytonu (država Ohio) je za solnčno opeklino umrlo 30 ljudí, v Chicagi 10, v Richmondu in Novem Yorku po 1. V vsej deželi je do 15. t. m. za to opeklino umrlo 200 ljudi. — Tudi v državi Minnesotski, kjer je veliko Slovencev, je vročina letos nenavadno velika, zima pa je bila tudi nenavadno mrzla.

Naši dopisi.

Iz Wabashe v Minesoti v severni Ameriki 3. jul. — Sprejmite, drage nam „Novice“, tudi od nas tù živečih Kranjcev par kratkih vrstic. Čeravno smo daleč od svoje domovine, se vendar večina naše množice živo briga za vse, kar se pri vas zgodí, vsaka vesela novica, posebno s političnega polja, razveselí tudi nas, zato vam prav srčno želimo dobro srečo na poti k bolji bodočnosti, katera se vam zdaj vendar uže nekoliko odpira. Prav razveselilo nas je premeščenje Kalteneggerjevo in Vesteneckovo, še bolj pa odlikovanje očeta dr. Bleiweisa, kateremu iz vsega srca navdušeno čez morje kličemo: živio! Prav tako vam se vklanjamo zavoljo zmage vaše pri kupčijske zbornice volitvah, kjer je zmagala pravica, t. j. narod. — Vse to so uže znamenja, da se na Slovenskem vreme vedri; le še Pirkarja se skusite znebiti, potem bodo razrušeni glavni stebri nemčurstva na Kranjskem in ravnopravnost Slovencem ne bode na veke ostala prazna beseda. Naš poklon tudi vašemu deželnemu predsedniku gosp. Winklerju, ki je, kakor se kaže, res pravi mož na pravem mestu. — O priliki kaj več, posebno o tukajšnjih kmetijskih razmerah; zdaj pristavim le še to, da je po vsi severni Ameriki taka silna vročina, da je uže več ljudí za solnčno opeklino zbolelo in umrlo. Tudi jaz nisem še nikdar take vročine okusil, kakoršna je zdaj tu ob reki Mississippiju. — Zdravi! A. Obreza.

Iz Slatine v Rumuniji 15. jul. (*Bolgari v Rumuniji.*) Kdo na Slovenskem ne pozna pridnosti in spretnosti ljubljanskih krakovskih žen, ki oskrbujejo ljubljanski trg z raznovrstno zelenino, ki obdelujejo svoje vrte s tako marljivostjo, da je malo mest, katera imajo na svojih trgih tako okusno in lepo zelenino, kakor je prinašajo Krakovčanke na ljubljanski trg.

Pri nas po vsi deželi oskrbujejo to opravilo Bolgari*) tako ročno, tako pridno, in, rekel bi, tako in-

*) Ime Bolgar v tem spisu ne znači narodnosti, temveč je le geografični pojem. S tem imenom zaznamujemo Bolgare, katerih domovina je sedanja politična Bolgarija v severu Balkana; od njih razlikujemo Makedonce, katerih dom je v današnji Makedoniji, in kateri so, kakor se razume ob sebi, tudi bolgarsko-slovanske narodnosti. F. Schollmayr.

teligentno, kakor v Ljubljani krakovske žene. Možje so velike rasti, ogorelega lica, sè širokimi črnimi hlačami, z nogovicami dokoljenicami iste barve, z rujavo gornjo obleko, s kosmato kapo (kačulo), sè široko volneno opasivnico čez pas — tako se nam predstavljajo naši izvrstni zelinorejci. Rumunu sam se ne pečá rad sè zelinorejo; on je prelen za dela, ki potrebujejo pridnosti in vztrajnosti. Spomladi, ko je solnčna gorkota uže pregnala najhujšo zimo, pridejo Bolgari iz svoje domovine v Rumunijo. Njihova posestva, prav za prav najemništva, so vedno ob vodi ležeča. V najem je imajo od posestnikov mošij (mošija pomeni v rumunščini to, kar pri nas „veliko posestvo"). Od vsacega pogona — 1 pogon = 0·5 ha. plačujejo 2 do 5 napoleonov — to je 18 do 46 gold.

Po svojem prihodu ide družina, obstoječa iz 6 do 12 mož in mladenčev, na svoje prvo delo: pripravijo si namreč stanovališče, takozvani bordej. Bordej je podzemeljska stavba, samo s prstjo pokrita streha se vzdiguje nad zemeljsko površje. Notranji prostor se razdelí v veliko sobo z ognjiščem in v drugo manjšo sobico in hram za jedí. Vhod v stanovališče pelje navzdol po nagneni ravani. Pred vhodom stojí sè slamo krita veranda — Kuhinjo oskrbuje navadno mlajši dečko, kateremu je tudi naloga, na ognjišči v vročem pepelu kruh peči. Hrana Bolgarov je frugalna in revna. Poglavitni živež jim je polenta, katere pusti okus si priboljšavajo sè zelenino, pečeno jagnjetino in kako čašo cujke (necega zeló vodenega slivovica). — Uredivši stanovanje, lotijo se vodnih naprav, ki so umno sestavljene iz velicih zajemalnih koles, katere gonita eden ali dva para volov. Vole in vozove, ki jih potrebuje družina, nakupi si vsako leto na novo. — Vsa dela opravljajo si Bolgari sami, mizarja, vozarja in krojača, vrtnarja in tesarja vidiš tu v eni osobi. Ko so zajemalna kolesa postavili, in vse druge manj važne priprave dogotovili, začnó obdelavati svoja polja. Navadna velikost njihovega zemljišča je 6 do 20 pogonov. Mojster nakaže mesta za semenne gredice; pravilno ko pri umetnem vrtnarji se vse oskrbi; potem se razdelí zemljišče v posamesne parcele po izkopávanji vodnih jarkov. Voda se razširja iz glavnega jarka v manjše, in po teh — prestopivši niži kraj jarka — po vsaki parceli. Vsa naprava je jako praktična in ob enem tako priprosta, da se človek ne more dovolj načuditi inteligentnosti ter znajdljivosti teh neukih kmetovalcev. — Poglavitne zelenine, ki jih Bolgari redé, so sledeče: vsakovrstna salata, lubenice (vodene melone) in sladke melone, kumare, čebula, por, česenj, zélena, drobnjak, peteršilj, paprika, krompir, pastinak, karvijol, pozimno in poletno zelje, ohrovt, korenje, pesa, redkev, špinača, majaron itd. Poleg zelenine pridelujejo tudi mnogo cvetic — Rumunkam jako priljubljen kinč v lasé. — Pridelke, katerih prva sta špinača in solata — vozijo v bližnja mesta, kjer si iščejo kupcev. — Koncem meseca oktobra je letina končana, in kmalu potem so tudi vsi pridelki prodani. Poprodavši še vole in vozove odpravijo se na pot, nazaj v svojo domovino.

V Bolgariji je vrtnarstvo in sadjereja, vinarstvo, bučelarstvo in svilarstvo na dosta visoki stopinji razvitka. Podnebje in zemlja sta za vse te stroke izvrstna.

Ne malo število Bolgarov služi si svoj kruh v Rumunih kot peki, krčmarji, trgovci, krznarji, zidarji in tesarji. Nekaj je stalno nameščenih, nekaj pa samo ob poletji tam bivajočih.

Drugi pot hočem nekoliko vrstic pisati o Makedoncih v Rumuniji.

Iz Zagreba 21. julija. — To sta bila dva vesela dneva 17. in 18. julij! Obhajala se je namreč spojitev Vojne Krajine (Vojaške Granice) s Hrvatsko, materno njeno zemljo. Cesarski manifest od 15. t. m., ki ukazuje to spojitev, bil je povsod z največim veseljem sprejet. V Zagrebu se je po sklepu mestnega zastopa ta vesela dogodba slovesno obhajala v nedeljo z razobešenjem zastav, v ponedeljek zvečer pa z bakljado banu grofu Pejačeviču in fzm. Filipoviču. Vdeležila so se je vsa društva, na čelu mestno zastopstvo, in okolo 300 meščanov je nosilo baklje. Najprej se vstavijo pred banovim dvorom, vojaška godba zaigra, potem poje društvo „Sloga" „Živila Hrvatska"; na to pa se podá župan na čelu mestnih zastopnikov k banu zahvalit se Nj. veličanstvu za milost, po kateri je Krajina zopet združena z materno zemljo; ob enem se pa zahvaljuje tudi čast. banu samemu za iskreno sodelovanje njegovo. Ban je odgovoril, da vsa zahvala gre le presvitlemu cesarju in kralju, kar so potrdili tisučerni živio klici. Od bana se podá bakljada k generalu in glavarju Krajine baronu Filipoviču, župan z mestnimi zastopniki se zahvali mu za patriotični trud. In tù zopet donijo isti burni živio-klici. Potem bakljada še obide mesto in celo pot ponavljajo se gromoviti živio-klici. Pozabljene so zdaj vse tiste puste in dolge parlamentarne pravde zarad Krajine, pozabljene vse prej stavljene zapreke, prepričano je vse, da narodno in naravno pravo mora obveljati prej ali slej. — Spojitev Krajine s Hrvatsko je zares velikega pomena v zgodovini avstrijskega cesarstva. Ta živa trdnjava ob južni meji avstrijski zoper krutega Trka postala je zdaj nepotrebna; ime „Krajina" je le še zgodovinsko. Graničar je bil zmerom za druge narode na straži z orožjem v roki, zato jih ni mogel dohajati v kulturi. Zdaj mu je cesarjeva milost dala prostor med drugimi narodi in on, ki je svoje domoljubje tolikokrat spričeval s prelito krvijo, bo enako vrlo stal tudi za državne naredbe, sedanjemu času primerne.

Novomesto 18. julija. — Včeraj, to je, 17. dne t. m. sem, kakor so zadnje „Novice" svojim bralcem napovedale, dopoludne pri Beli cerkvi, popoludne pa pri sv. Šmarjeti razkladal vinorejcem trtno uš. Povsod se je veliko poslušalcev zbralo in med njimi celó nekoliko ženstva. S pomočjo mikroskopa sem jim kazal mnogotere oblike glasovite filoksere in po nji poškodovanih trtnih korenin, potem pa sem govoril o lastnostih te škodljivke, katera je uže celó blizo prišla naši kranjski deželi, — kako se zasledí ta mrčes in kaj treba storiti, da vinorejci najdejo uš, predno je uže veliko škode naredila itd. Zbrana množica me je pazljivo poslušala in radostno sprejela moj predlog, naj se ustanoví odbor, ki bode nograde v občinah Bele cerkve in sv. Šmarjete zaradi zdravja trt nadzoroval. Nadejam se, da so skrb za to nadzorstvo prevzeli možje, ki poznajo veliko nevarnost, katera po trtni uši žuga nogradom, in da jih je volja vse storiti, da se odvrne ta nevarnost. Da sem tako srečen bil s svojim prvim popotnim poúčevanjem, vem, da se imam največ zahvaliti prečastiti duhovščini in pa gospodom županom, kajti duhovni gospodje so ljudstvo s prižnice, gospodje župani pa po svojih potih opomnili na važnost poúka o novi prikazni, ki je nogradom po svetu uže na milijone škode prizadela.

24. dne t. m. pridem v Št. Peter poúčevat.

Anton Ogulin.

Novomesto 25. julija. — 20. dne t. m. imeli so učitelji novomeškega okraja svojo redno letno konferenco, pri kateri se je vse se ve da v slovenskem jeziku obravnavalo. S slovesnim ogovorom je gosp. c. k. okrajni nadzornik pričel konferenco spominjajoč se 10. maja poroke svetlega cesarjeviča Rudolfa, potem pa so zapeli pevci od vrlega gosp. P. Hugolina nalašč za to svečanost lepo zloženo pesem. Zbor je s svojo navzoč-

nostjo počastil tudi c. kr. okrajni glavar. Vršile so se potem v dnevnem redu načrtane točke. Poročevalec g. P. Hugolin je svojo nalogo o prašanji: „kako naj se v ljudski šoli poúčuje petje?“ prav izvrstno dovršil. — Drugi referat „o pripomočkih za ohranjenje sadnih in gozdnih dreves in kdo naj v prvi vrsti učitelja o tem predmetu podpira“, sl. vredništvu „Novic“ prilagam z željo, naj ga blagovoli natisniti. *) Pri zborovanji so nas tudi počastili preč. gospodje očetje frančiškani učitelji v 4razredni ljudski šoli in pa tudi Šmihelski gosp. Pavel Kramar. Pri veselem obedu ni se manjkalo lepih zdravic, med katerimi naj omenim le govora novega g. Brusniškega župnika, ki je srčno svojo radost objavil o tem, da vidi, kaka lepa sloga kraljuje v novomeškem okraji med učitelji, duhovščino in ces. uradi pod praporom „vse za Boga, cesarja in domovino.“

Jernej Pirnat, národni učitelj.

Iz Prečne pri Novomestu. — 13. dne t. m. bodo naš preč. župnik gosp. Jan. Bačnik obhajali 50letnico svojega duhovnega pastirstva, to je, zlato novo mašo, h kateri so nad 50 duhovnikov povabili. Živio prečastiti starček! jim kličemo tudi mi.

Iz Adlešić na Belo Kranjskem 22. malisrpana. — Dolgo vam, dragi bralci, nisem nič pisal iz našega kraja, naj se danes oglasim z malo vrsticami. Sena se je nakosilo obilo več nego lani, tudi deteljina se je jako dobro obnesla. Letina jako lepo kaže, sadja obilo dosti, vinska trta nam obeta bogato trgatev, samo da bi nam Bog dal godine, kajti suša je jako huda. Ako ne bo kmalu godine, ne bo ne grozdja, ne debelače, krompir pa ostal ko lešniki. — Ne morem reči, da je suša presilna, akoravno godine ni uže štirnajst dni, samo vročina je takova, da je ni prestati. Ni tedaj čuda, da so kali vsahnile, tako, da do Kolpe ni sledú kaplje vode. — Skrbite stariši za otroke! 19. dan t. m. so šli otroci iz šole; domov gredoči se gredó v Kolpo kopat, a kedar se okopljejo, jednega zmanjka, — 12 let stari dečko Mateta Milinoviča iz Tribuč je utonil. Vsi otroci zbežali so domov, samo jeden je tekel po Mlinarjevega hlapca, ki ga je iz vode izvlekel. Na naključbi doide na ovi kraj žandarski stražnik, ki si veliko prizadeva, fanta k življenju obuditi, a ves njegov trud bil je zabadva; vodo je iz njega spravil, al oživiti ga ni mogel. Miko Požek.

Od sv. Križa poleg Turna. — Leto za letom nas tepe božja roka. Preteklo leto dne 21. julija uničila je silna toča ne samo vse poljske pridelke in vinograde, temuč tudi vse strehe, katere so bile z opeko ali s škrlicami pokrite. Škoda je bila velika, in ljudje si je še niso mogli poravnati, kar se privalé pretekli petek, 22. dne t. m. sivi oblaki spremljani od groznega piša, bliska in groma, okoli poli dveh popoludne se pa zablisne in strela udari v Anton Šnidaršičevo poslopje v Gabrovki, katero je bilo z vsemi drugimi poslopji še treh drugih sosedov v kratkem času vpepeljeno. Ker so bile svisli natlačene z mrvo, kozolci sè žitom, ki je bilo vse požeto, si lahko mislite veliko škodo, katera je cenjena na 14.270 gold. Dva pogorelca sta bila za nekoliko zavarovana.

Prem 19. julija. (*Različno*) — Dne 11. t. m. imeli smo učitelji postojnskega šolskega okraja svojo letno konferenco v Postojni, kamor nas se je bilo nad 40 oseb vseh skupaj zbralo. Dasiravno bilo je to zborovanje še le okoli poli 3. uri popoludne dokončano, bil je vendar ves čas naš mnogozaslužni c. kr. okrajni glavar g. Anton Globočnik navzoč. Dnevni red bil je šolskim razmeram dobro primeren; a obravnava glavnih točk prav zanimiva, ker letos bila je povsod na pravem mestu primerna kritika in precej obširna debata, kar kaže, da je tukajšnjemu učiteljstvu vedno bolj na stvari sami — ležeče. Le en sam hotel je svojo posebno modrost kazati in druge skušene učitelje nekako med nazadnjake prištevati, a mož jo je jako slabo opravil, ker je vse kaj druzega, nego pravega šolskega napredka — iskal. Jedro konferenciji bilo je: „Verskonravna odgoja mladine“; „kako se zemlja suče“; „človeško telo“; „poludnevni poduk in učni črtež le-sem“; „telovadba v ljudski šoli“. Referenti so svojo nalogo prav dobro izvršili, kar jim je gotovo v dokaz, da živé za svoj poklic. Tudi tista siva nezaupnost med kolegi, kakoršna je tukaj posebno zadnja leta vladala, se je, hvala Bogu, letos popolnem pogrešala. Naravni zakoni ostanejo; ne dá se ž njimi povoljno pometati. — Reči moram, da je bila naša letošnja konferenca v resnici zanimiva ter spodbudna. Le tako naprej, pa bode kmalu šolstvo tukajšnjega okraja zopet na vse strani v pravem tiru in zgledno na zvunaj postalo. — Pristranska objava gosp Vodopivčeve zadeve bila je vsem konferentom jako nevšečna in nepovoljna.

Ravno ta dan vžgala bila se je velika mehanična predilnica za bombaž v Ajdovščini, kar smo po Vipavskih gospodih sokolegih tudi mi Pivčanje uže ob 9. uri dopoludne zvedeli. Ta tužna vest je vsacega hudo dirnola, osobito pa še one, katerim so tovarna in pa tudi socijalne razmere v njeni okolici bile natančneje znane. Ubogi ljudje delavci, ker ti so po ognji najbolj onesrečeni! Le to je pa čudno, da se ta velika škoda in nesreča v nobenem slovenskem časniku ne poroča in natančneje ne opiše. Škode mora biti gotovo nad en milijon tem gotoveje, ker so se stari stroji zadnja leta z novimi bolj praktičnimi in zeló dragimi pridno nadomestovali, kar je pa ogenj vse totalno uničil. Slučajno bil je od tukaj en človek pri Ajdovškem požaru nazoč; povedal je, da je bil prizor grozovit, ogenj strašansk, jok in tugovanje delavcev, žensk in otrok presunljivo. Da je ogenj skoz streho prodrl, potreboval je več ur; v vseh treh oddelkih: poleg zemlje, v prvem in drugem nadstropji bilo je raznih strojev (mašin) za izvelovanje pavole vse polno; oteti se ni moglo nič, ker se je ogenj po njih oddelkih silno hitro širil.

V celi tukajšnji okolici je v nedeljo (17. t. m.) dež prav dobro namočil, a našega prijaznega hribca se pa skoraj popolno izognil, da imamo za nekatere poljske pridelke uže precejšnjo sušo. Danes imeli smo tukaj celih $22\frac{1}{2}$ ° R. toplote v senci.

Krvna uš prikazala se je na jabolčnih drevesih v tukajšnjih vrtih; razširila se je prej kot ne po kočanski burji od ilirske Bistrice sem, kjer se je uže pred tremi leti opazovala. Treba bode temu hudemu jabolčnemu škodljivcu splošno vojsko napovedati, da nam sčasoma tega drevja popolnoma ne vniči. Druga nova nadloga, katera se je začela tukaj kazati, je „perenspora viticola“ na trtinem perji; tudi to bode treba prec iz začetka zatirati. M. Rant.

Iz Loškega Potoka pri Ribnici. — Pri novi volitvi županstva koncem preteklega meseca so bili izvoljeni: za župana Janez Gregorič, posestnik v Retji, — za svetovalce pa posestniki Jakob Kordis iz Travnika, Jožef Kožmerl iz Retja, Janez Kraus s Hriba in Jožef Benčina iz Travnika.

Iz Ljubljane. Na telegram, katerega je obrtno pomožno društvo uni dan iz banketa ministru grofu Taaffe-u poslalo, je gosp. minister tako-le odgovoril: „Vaš telegram so mi za menoj poslali v mojo graščino Ellischan. Najsrčnejši moji hvali za izjavljeno mi prijazno mišljenje pristavljam, da vzajemno zaupanje jači združeno delovanje.

Taaffe.“

*) Se drage volje zgodí drugi pot. Vred.

— Gospod nadvojvoda Karol Ludevik je uni teden pri odhodu iz Ljubljane daroval 50 gold. družbi rudečega križa, 50 gold. pa društvu za domače invalide.

— Gospod deželni predsednik Winkler, ki se je v soboto podal na Dunaj, je došel danes zjutraj v Ljubljano nazaj.

— (*Subvencijski odbor družbe kmetijske*) je v seji 14. dne t. m., kakor so „Novice" zadnji pot poročale, določil razdelitev letošnje državne podpore tako-le: Izvirnega Rigajskega lanú seme se bode kupilo in po dozdanji navadi prodalo spomladi po znižani ceni kmetovalcem, ki so se na-nj v pisarnici družbe kmetijske naročili; — pospehu sadjereje namenjenih 200 gold. se bode obrnilo tako, da se nekoliko pripomore novi napravi ali pa dobremu vzdržanju uže narejenih šolskih vrtov in za brezplačno podelitev cepljenih sadnih dreves ali cepičev šolam; prošnji na novo ustanovljenega sadjerejskega društva Vipavskega za nekoliko pripomoč o tisku njegovih pravil in vabil se bode skusilo vstreči s tem, da odbor sl. ministerstvo kmetijstva prosi kake posebne podpore; — za nakup plemenskih bikov dovoljenih 2000 gold. se bode obrnilo tako, da se za polovico tega denarja kupi muriških, za polovico pa belanskih bikov, družba kmetijska pa za nakup tacih telíc še posebe posodi 1000 gold. Podpredsednik družbini g. Seunig in pa odbornik g. Lasnik sta se naprosila za nakup navedene plemenite živine, ki se bode v jeseni v Kranji (belanska) in pa v Ljubljani (muriška) po poti javne dražbe kakor dozdaj prodala; — novi sirarski zádrugi Jereka in Podjela se izroči dovoljena podpora proti temu, da predstojnik podružnice bohinjske gosp. Mesar nadzoruje, da se državna podpora pravilno in dobro porabi; — za 200 gold. se bode kupilo plemenitih ukviških (koroških) ovnov, ki se bodo letos v jeseni brezplačno dali takim ovčjerejcem, od katerih se more dober vspeh za zboljšanje domačega plemena pričakovati; — čebelarsko društvo se bode pozvalo za nadrobno poročilo, kako misli obrniti državno podporo; — ker se ni še nobenih priprav naredilo za letošnjo napravo deželne kmetijske razstave v Ljubljani, je odbor sklenil prositi sl. ministerstvo, naj blagovoli dovoliti podpore za letošnjo napravo razstave goveje živine v Kranji in razdelitev premij pri tej razstavi; podprl je odbor to prošnjo s tem, da je v Kranji za gorenjsko stran želeti te razstave zato, ker je tako razstavo dolenjska stran naše dežele uže imela v Novomestu, notranjska pa v Postojni; — prošnje posestnika Jož. Želka, Franceta Cvetniča in Franceta Morela za denarno podporo o nasadbah gozdnega drevja na goličavah in pašnikih so se s priporočilom izročile c. k. deželni vladi. — Naznanilo gosp. Ogulina, da hoče popotna predavanja o trtni uši držati v Beli cerkvi in v Šmarjeti je bilo s pohvalo sprejeto. — Za uda kmetijske družbe je bil sprejet gosp. Anton Keršišnik, posestnik v Mokronogu.

— (*Iz odbora „Matice slovenske.*") Matičine društvene razmere so z malimi izjemami toliko vredjene, da je za naprej mogoče kurentno delovanje. V prvi vrsti je sedaj nalog gospodom poverjenikom, da s svojo prijazno pripomočjo gredó odboru na roko in da se ta težko doseženi red nadalje ohrani. Zato se odbor obrača do svojih zastopnikov, gospodov poverjenikov, z najuljudnejšo prošnjo, naj blagovolé od društvenikov pobirati letnino za l. 1881. spisati poverjeniške pôle, zaznamovati slučajne spremembe o izstopivših, umrlih ali premeščenih starih članih, in tudi naznaniti nove ude, ki so svoj pristop k Matici ondi oglasili z vsemi podatki, ki so potrebni, da se vsak pravilno vpisati more. A tudi naznanjeni dolgovi naj se iztirjajo, kar se tu in tam dosedaj še ni zgodilo. Imenike in nabrane doneske sprejema edino le blagajnik, g. Ivan Vilhar, ki je s tajnikom v vedni dotiki, in mu izročuje to, kar njemu gre. — Odbor dalje prosi, da se plačilni izkazki z doneski vred pošljejo zato, ker je treba imenik za časa prirediti za tisk, v katerem se bodo tiskali samo oni člani, ki so svoj prinos ob pravem času Matici oddali; isto tako se bodo knjige poslale samo rednim plačnikom. Kakor družba sv. Mohora ne daje svojih knjig „na upanje", tako jih tudi Matica ne bode dajala, kar bodo gotovo odobravali vsi rodoljubi, katerim je obstanek Matice pri srcu. — Članom, ki so v neposrednji zvezi z Matico, bodo se pa knjige naravnost po pošti pošiljale. Take pošiljatve so najceneje pod odprtim, pa dosti varnim zavitkom. Kdor jih želi na ta način sprejemati, naj s svojim vsakoletnim doneskom pošilja blagajniku 15 soldov za poštnino več.

Sl. predsedstvo c. kr. deželnega šolskega sveta je vprašalo odbor „Matice" naše, ali ne bi hotela prevzeti tiska in založbe dveh knjig za učiteljišča v slovenskem jeziku tako, da bi se knjigi mogli uže v prihodnjem šolskem letu vpeljati v šole? Predsednik „Matice" je takoj sklical včeraj dotični odsek, v katerem je pričujoč bil tudi gosp. profesor Lavtar, ter sklenil, c. kr. deželnemu šolskemu svetu vstreči, da se po želji njegovi pripravite knjigi „geometrija" in „telesoslovje" za šolsko rabo.

Gosp. Orešec, tajnik „Matice", je uže došel v Ljubljano, da nastopi svojo službo 1. dne avgusta.

— (*V seji mestnega odbora 20. dne t. m.*) so se obravnala glavna načela, kako naj se priredi nova klavnica, ki se bode odprla 1. dne novembra t. l. Sklenjeno je bilo, da kedar bode klavnica gotova in odprta, se meso vseh vrst sme v Ljubljani prodajati le tedaj, če bode živina v klavnici od živinozdravnika ogledana in tam zaklana. Zaradi tega se tačas ob enem prepové privaževanje zaklane živine v ljubljansko mesto. Tudi se morajo od tistega časa naprej vsa teleta, prešiči in vsa drobnica klati v klavnici in to velja ne samo za mesarje, ampak tudi za vse gostilničarje, ki so dozdaj doma klali. Le privatni ljudje, ki za-se zakoljejo kako živino, smejo klati doma, pa le proti magistratnemu dovoljenju, katero se bode brezplačno dajalo od slučaja do slučaja. — Do zdaj se je plačevalo od goveje živine po 50 kr. za klanje, 30 kr. za ogled, od telet po 20 kr., od drobnice, ovác, kozá itd. po 10 kr. Ta plačila so za 6905 gold. od užitninske najemne družbe v najem vzeta s tem pogojem, da jih bode mesto, kedar se klavnica odpre, samo pobiralo. Zidanje klavnice bode veljalo 150.000 gold. Treba je tedaj, da se pokrijejo z dohodki 5% obresti in 1% za amortizovanje kapitala, potem svota za vzdrževanje poslopja, plača vratarja in hlapcev, stroški za led, svečavo, kurjavo itd. Za vse to in da dobode mesto tisto svoto, katero je dobivalo dozdaj od najemnika užitnine, treba je vsako leto 20.000 gld. dohodkov. Da se skupi ta svota vsako leto, plačevalo se bode od klanja: za vsako glavo goveje živine 2 gold., kar bode vrglo 6000 gold., ker se zakolje vsako leto 3021 glav; za prešiče po 80 kr., to bode znašalo 4800 gold., ker se jih zakolje 6000 komadov na leto; za teleta po 50 kr., ker se jih zakolje 8000 vsako leto, bo to vrglo 4000 gold., za drobnico, ovce, koštrune, koze itd. naj bi se plačevalo po 40 kr.; zakolje se je 6000 glav na leto, tedaj bo 2400 gold. dohodka; za kozličke pa naj bi se plačevalo kakor do zdaj le po 10 kr., kar vrže kakih 100 gold. na leto. Kolikor bode poleg teh prihodkov še manjkalo do potrebnih 20.000 gold., skupilo se bode iz plačil za rabo hleva (plačati bode od goveje živine po 10 kr., od druge živine po 3 krajc. od glave na dan),

za gnoj in za rabo ledenic, za katere ostanejo pristojbine, kakor so bile do zdaj za mestno ledenico.

— Danes so bili za mašnike posvečeni gospodje bogoslovci: Jož. Lesar iz Ribnice četrtoletnik (prejme za zdaj samo 2 reda, prezbiterat malo pozneje zato, ker je še premlad); tretjeletniki: Fr. Dolinar z Dobrove, Fr. Lampe s Črnega vrha, Jan. Lavrenčič s Planine pri Vipavi in Jan. Nagode z Vrhnike.

— 20. dne t. m. so v slovesnem sprevodu v Trstu na pokopališče spremili truplo vrlega, po vsem Slovenskem dobro znanega gosp. pl. Pilpacha, c. kr. stotnika v pokoji, ki je 18. dne t. m. po kratki bolezni v vojaški bolnišnici umrl 66 let star. Bodi iskrenemu rodoljubu zemljica lahka!

— Slavni g. Gjuro Daničić, ki opisuje krasni „Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika", biva sedaj v Bledu.

— (*Samomorov brez konca in kraja!*) 20. dne t. m. zjutraj se je grajščine Založke (Breitenau) oskrbnik g. Pavlin z revolverjem vstrelil; pravijo, da je bil zmešan; zapustil je jako veliko družino.

— (*Slovanski romar in Lahon*) sta v Trstu, kakor „Edinost" poroča, skupaj prišla v krčmi. Romar, odličen Poljak, sedi pri mizi, zraven pa trije Lahoni, kateri so med seboj o ščavih prav kosmato zabavljali. Ko se Poljaku zadosti zdi, vstane ter glasno reče, da so vsi slišali: „Rimljani bi se sramovali, ako bi slišali surove vaše pogovore o druzih narodih. Vidi se, da ne teče po vaših žilah laška kri, ampak sokrivca renegatov in izdajic, katera je Trstu in Avstriji v sramoto. Jaz sem sin matere Slave, Poljak, in moram vam opaziti, da v moji domovini povem, kako omikani so L. hi v Trstu." Lahoni so kar pobesili glave in osramočeni krčmo zapustili; Poljak pa je mirno svoje pivo pil in vse ga je hvalilo.

— („*Brenceljna*") 7. list ima na zadnji strani podobo smrdokavre, tiča, ki sam svojo gnjezdo onečedi v Kočevji. Krišpin Krišpovič pa v nemškem „plaidoyerji" zagovarja Pirkarja juristično, kolikor le more, zavoljo znanega njegovega izreka v Kočevji. Tudi druzega je marsikaj prav mikavnega in zbadljivega v njem.

— (*Fant se vzame za učenca*) v štacuno z mešanim blagom blizo Ljubljane, ki je 13—14 let star, slovenski in nemški zná, je lepe obnaše in zdrav. Kje? — pové na vprašanje vredništvo „Novic".

— **(Poziv.)** Lastniki, ki imajo kakega junca čistega muriškega ali belanskega rodú, okoli poldrugo leto starega, za pleme lepo vstvarjenega, in ga želijo prodati družbi kmetijski, naj to do 15. avgusta naznanijo podpisanemu odboru.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 25. julija.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Poljskemu „Czasu" se od tod piše iz prav zanesljivega vira: Opozicija si sme bilje peti. Dogodbe v Pragi Taaffejevega ministerstva niso le ne prekucnile, marveč mu le koristile. Naskok „ustavovercev" je popolnem spodletel, toraj je čisto naravno to, da je le vtrdil stanje tistega, proti kateremu je bil namirjen. Pristaviti se dá še, da je levičarska agitacija vladi olajšala imenovanje povoljenega namestnika na Češkem. Spojitev vojaške Krajine s Hervatsko je tudi en korak naprej na polji politike Taaffejevi. Toraj se ne more nikomur čudno zdeti, da je Taaffe zdaj dobre volje in bi ustanovercem lahko rekel: „Človek obrača, obrne pa Bog." — Kar se tu poljskemu časniku piše, je prav veselo in prav dobro, obrisa sedanje politično stanje v Avstriji.

— Levičarjev listi se zdaj med saboj kar grizejo kakor ljudje, ki so na ves svet jezni. „Wien. Allg. Ztg." je planila nad Herbsta, katerega primirja z oficirjem, ki je od svoje zastave pobegnil in ki naj se kar vstreli. Slednjič se mu daje na izbiro dvoje: ali naj popusti sedanjo svojo pasivnost, ali pa naj se odpové ne le voditeljstvu, ampak tudi poslanstvu, ker njegovih dni je konec. „Sic transit gloria ustavoverska!"

— Finančno ministerstvo je, kakor slišimo, neki okrajni cenilni komisiji zemljiškega davka obrok za lokalne pozvedbe do konca oktobra letošnjega leta, za rešitev reklamacij pa do konca februarija prihodnjega leta podaljšalo. Kakor je znano, imajo reklamacijske komisije 3mesečni, centralna komisija pa enomesečni obrok. Po takem utegne celo delo reforme zemljiškega davka še le koncem junija ali začetkom julija leta 1882. dognano biti.

Česko. Iz Prage. — Novi cesarski namestnik za Česko general Kraus še zmiraj bega liste vseh barv. Vendar je to uže pomenljivo, da se „ustavoverski" opoziciji ne zdi še potrebno ali na pravem mestu, možu cesarjevega zaupanja kazati javno sovraštvo. Temu, kar je general govoril českemu deželnemu odboru, sprejemši ga, tudi ne morejo kaj, skoro se vidi, kakor da bi tudi ti sprevideli, da bo ta mož res napravil mir med obema strankama na Češkem. Deželnemu odboru je pokazal se kot c. k. avstrijskega generala, čegar poklic ni uganjati politiko, najmanj pa stankarsko politiko. To je pač načelo, katero bi moral vsak deželni načelnik pred očmi imeti. Dalje je rekel, da obema narodoma na Češkem prinaša seboj enako dobrovoljno naklonjenost, in s tem pokazal, da pripoznava enakopravnost vseh narodov. Slednjič je obljubil strogo ravnati z vsakim, bodi si kdor koli, ki kali mir, stranke moti in draži drugo proti drugi. In to je tudi prav, saj ta strogost ne bo zadevala Čehov.

Iz Rusije. — Panslavistom v Rusiji, kakor kaže v Moskvi izhajajoči časnik „Rus", glasilo Aksakovo, je potovanje Slovanov ob svečanosti sv. Cirila in Metoda v Rim hud trn v peti, češ, da medsobno bližanje Čehov, Poljakov, Rusinov, Hrvatov in Slovencev mora oškodovati ruski upliv na zahodne Slovane. „Rus" piše: „Sestavljen je celi sistem, da se zedinijo vsi katoliški Slovani pod krilom habsburške dinastije s pomočjo kneza Bismarka in cele zahodne Evrope. V ta cilj priobčil je papež Leon XIII. svojo najnovejšo encikliko v proslavo Cirila in Metoda." — Vse to potrjuje „Viestnik Jevropi", rekoč: „to je nasledek onega ruskega učenjaškega zahtevanja od Slovanov, naj zatajé svojo vero, svoj jezik, svoj alfabet, svoje narodne osebine."

Iz Bolgarije. — Narodna skupščina je soglasno pritrdila nameram knezovim; knez bo vsako leto sklicaval deželne zastopnike, da se ž njimi posvetuje o vseh važnih deželnih zadevah.

Iz Bosne. Bosenski nadškof je imenovan dr. Josip Stadler, profesor fundamentalne dogmatike na vseučilišči zagrebškem.

Listnica vredništva. Častiti podružnici novomeški: Za danes prekasno; pride drugi pot.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.